

Befolkning och välfärd
Johan Lindberg
010-479 60 64

YTTRANDE

Regeringskansliet
Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Höjda åldersgränser i pensionssystemet och i andra trygghetssystem (Ds 2019:2)

1 Sammanfattning

Statistiska centralbyråns (SCB) yttrande begränsas till synpunkter som rör myndighetens verksamhet i egenskap av statistikansvarig myndighet och producent av officiell statistik.

Promemorian *Höjda åldersgränser i pensionssystemet och i andra trygghetssystem* lägger förslag som inte påverkar SCB:s roll som statistikproducent. I egenskap av statistikansvarig myndighet inom berörda områden vill dock SCB lyfta fram några allmänna synpunkter på promemorian. Dessa synpunkter avser dels begreppet medellivslängd, både avseende dess tillämpning samt beräkningskonventioner, dels resonemang kopplade till riktålder vid pension samt även resonemang rörande försörjningskvot.

2 Allmänna synpunkter

2.1 Medellivslängd

I promemorian används begreppet medellivslängd (ex. avsnitt 3.1.1 *Ökande livslängd*). SCB vill tydliggöra att medellivslängden inte är ett mått på hur länge vi lever.

Medellivslängden vid födelsen är ett mått, eller egentligen ett index, som på ett sammanfattande sätt mäter överlevnaden för alla åldrar under ett speciellt år eller en period. Återstående medellivslängd kan räknas från vilken ålder som helst. Det är alltså inte den genomsnittliga livslängden för personer som föddes ett visst år utan antalet år som nyfödda lever om dödsriskerna i alla åldrar skulle vara kvar på samma nivå som för födelseåret under barnets hela liv. Måttet medellivslängd lämpar sig väl vid jämförelser av dödlighet mellan olika perioder eller mellan olika länder.

I figur 3.1 (s. 96) framgår inte vilket mått på livslängd som har använts. Om diagrammet är baserat på de femåriga livslängdstabeller som används vid beräkningen av delningstal, är detta inte samma sak som det antal dagar som pensionen förväntas att betalas ut. Exempelvis är medellivslängden vid 65 år 2017 ett mått på antalet återstående år en 65-åring skulle leva givet att det inte sker några förändringar i

dödlighet från dagens nivå under 65-åringens hela återstående liv. Att det inte sker förbättringar i livslängden i framtiden är inte ett troligt scenario.

I bland annat delningstalen för pensionen används den återstående medellivslängden för att beräkna det månatliga beloppet. Det är inte en prognos för hur länge pensionen kommer att betalas ut. Det är den genomsnittliga tiden som pensionen skulle betalas ut om det inte skedde några förändringar i dödligheten under resten av personens liv. Enligt SCB:s befolkningsframskrivning minskar dödligheten så pensionen kommer högst troligt att betalas ut längre.

2.2 Riktålder vid pension

I avsnitt 5.1 *Riktålder för pension* förs resonemang om riktålderns volatilitet och hur en situation där riktåldern först höjs för att därefter sänkas året därpå kan hanteras (*Höjning och efterkommande sänkning av riktålder*, s. 148-149). I avsnittet lyfts detta scenario fram som en hypotetisk situation, varför arbetsgruppen avstår från att lämna förslag om hur en sådan situation bör hanteras.

SCB vill påtala att det inte är ett otänkbart scenario att den återstående livslängden vid 65 års ålder, baserad på femåriga livslängdstabeller, sjunker. Dels finns det historiskt perioder i Sverige med oförändrad eller ökad dödlighet i åldrar över 60 år. Ett exempel är perioden mellan 1920 och 1940.

Dels utgår beräkningar av återstående livslängd från registerstatistik, vilken i sin tur är baserad på folkbokföringsuppgifter. Folkbokföringen är behäftad med vissa kvalitetsbrister, en sådan är övertäckning, det vill säga att personer som trots att de inte ska kvarstå som folkbokförda trots allt gör det. Det är tänkbart att framtida kvalitetsförbättrande åtgärder avseende övertäckning i registret över totalbefolkningen (RTB) minskar antalet i befolkningen, med en påverkan på den återstående medellivslängden (som då skulle bli lägre).

2.3 Beräkningskonventioner

I de föreslagna beräkningarna av riktålder (och delningstal) används SCB:s publicerade livslängdstabeller. SCB vill uppmärksamma att beräkningsmodellen av livslängdstabellerna tidigare har förändrats och kan komma att förändras i framtiden. Då allt fler avlider i högre åldrar förändras både i vilka åldrar utjämnningar behövs och metoden för att utjämna dödligheten i äldre åldrar. Påverkan på livslängden är dock liten.

2.4 Försörjningskvot

I avsnitt 3.1.4 *Demografiska utmaningar* (s. 109) talas det om att försörjningskvoten minskat som en följd av ökande medellivslängd och minskad befolkning i förvärsaktiv ålder. SCB vill påpeka att vi i Sverige

inte har haft en minskad befolkning i förvärsaktiv ålder sedan 1973 och den förväntas inte heller minska i framtiden enligt SCB:s framskrivningar. Dock har befolkningen i förvärsaktiv ålder inte ökat i samma takt som befolkningen i äldre åldrar.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Joakim Stymne i närvaro av biträdande generaldirektör Helen Stoye, avdelningschef Petra Otterblad Olausson samt utredare Johan Lindberg, föredragande.

SCB, Statistiska centralbyrån

Joakim Stymne

Johan Lindberg